

прогресивні сили Румунії разом з громадською організацією Союзом українців Румунії зможуть в майбутньому вирішити проблемні питання в політико-правовому становищі української національної меншини Румунії разом з Україною.

#### **ЛІТЕРАТУРА:**

1. Договір про відносини добросусідства і співробітництва між Україною та Румунією // Урядовий кур'єр. – 1997. – 5 червня.
2. *Макар Ю.* Україно-румунські відносини: історія та перспективи розвитку / Ю. Макар // Україна – Румунія – Молдова: історичні, політичні та культурні аспекти взаємин. – Чернівці : Букрек, 2002. – С. 56-57.
3. *Петров В.* Острів Зміїний – досвід для української дипломатії / В. Петров // Історико-політичні проблеми сучасного світу : зб. наук. статей. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. – Т. 21-22. – С. 198-203.
4. *Солодкий С.* Інтерес Румунії – у сильній Україні / С. Солодкий // День. – 2002. – № 81 – С. 2.

*Горбатенко І. А.  
Національний педагогічний університет  
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)*

### **ЛЕГІТИМНІСТЬ ВЛАДИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОГО СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ**

Однією з характерних складових системної кризи в умовах пострадянського розвитку є криза легітимності. У часи, коли суспільство перебуває в перехідному стані, а влада динамічно змінюється, постійно виникають ситуації протистояння двох антагоністичних процесів ціннісно-культурного характеру, пов'язаних зі ступенем довіри населення до влади. Такими процесами якраз і виступають легітимація і делегітимація нових режимів, нових лідерів, нової інституційної структури і нової системи влади. В умовах суспільних змін представникам влади на деякий час вдається повести за собою більшість суспільства, що завжди прагне до соціальної стабільності. Однак внутрішня нестабільність перехідного стану тягне за собою загострення різноманітних проблем, які виникають внаслідок суспільних змін, а також зростання потенціалу невдоволення мас.

У сучасному політологічному контексті легітимність тлумачиться як виправдання влади, визнання її права управляти та згода підкорятися їй. У кожному конкретно взятому суспільстві легітимність визначається здатністю влади формувати і підтримувати переконання та впевненість людей щодо оптимальності і справедливості її діяльності. Легітимність має добровільний характер і виникає з однорідності політичних орієнтацій, цілісності морально-духовних критеріїв спільного життя,

наявності стійкої традиції взаємозалежності суспільства і влади та адекватності діяльності останньої суспільним потребам.

Характерною ознакою кризового характеру легітимності перехідного періоду є неможливість її всебічного осмислення в рамках веберівської тричленної схеми. За сучасних умов розвитку українського суспільства, на думку В. Горбатенка, доцільніше скористатися типологією англійського політичного філософа Девіда Хелда, який запропонував сім варіантів легітимації: 1) згода під загрозою насилля; 2) легітимність в силу традиції; 3) згода в силу апатії; 4) прагматичне підкорення заради особистої вигоди; 5) інструментальна легітимність задля реалізації ідеї спільного блага; 6) нормативна згода; 7) ідеальна нормативна згода. Наведена типологія має більше можливостей, ніж веберівська схема, для виведення в рамках тієї чи іншої ситуації у функціонуванні перехідного суспільства змішаного типу легітимації існуючої системи влади [1, с. 123].

Кризовий характер легітимності в Україні виявляється в низькому рівні лояльності населення до основних напрямів діяльності політичної влади. Основними проявами цієї кризи можуть вважатися: відсутність терпимості у сфері соціально-політичних інтересів різноспрямованих політичних сил та деструктивний вплив такої ситуації на прийняття політичних рішень; недостатній рівень усвідомлення народом необхідності досягнення національної згоди на основі Конституції України як системи загально визнаних політико-правових принципів; низький рівень ефективності політичної влади як одного з основних показників її здатності формувати й підтримувати переконання в оптимальності існуючих політичних інститутів для даного суспільства, утверджувати фактичну результативність політичної системи, тобто ступінь реалізації основних функцій державного управління; корумпованість вищих ешелонів влади та широкомасштабне поширення її на різні “поверхи” бюрократичної системи.

Зважаючи на вищезначені прояви, що негативно впливають на процес легітимації, можна говорити про існування в Україні псевдолегітимності, що несе в собі постійну загрозу сповзання політичної влади у бік тотальної нелегітимності правлячого режиму. Характерною ознакою псевдолегітимного типу в Україні є підміна істинної легітимності уявною. Уявна легітимність особливо виразно виявляється у віднесенні владою до свого легітимаційного арсеналу симулятивних факторів, таких, скажімо, як відсутність масштабного соціального вибуху, воєнних та етнопонаціональних конфліктів, безпосереднього державного насилля та ін. Псевдолегітимність можна пояснити надмірним розривом між “народною” легітимністю, що включає визнання суспільством правоздатності та дієздатності правлячої еліти, та легітимністю “для себе”, що включає уявлення, якими правителі виправдовують свою владу та спрямовані на її утримання дії. Існування псевдолегітимності, як і нелегітимності влади загалом, у перехідних умовах, звичайно,

не означає обов'язкового повороту назад, але провокує загострення переходу до якісно нового стану.

Виходячи з вищезазначеного, до пріоритетних проблем забезпечення в Україні легітимності на основі демократичного порядку слід віднести наступні проблеми.

1. Для підвищення авторитету й легітимності влади важливим є застосування права як вираження волі народу та гармонізації наявних у суспільстві інтересів. У зв'язку з цим С.Рябов зазначає: “Певну загрозу авторитетові й легітимності влади і в цілому суспільній стабільності становить поширена схильність політиків підмінити право, яке є вираженням потреб буття, юридичними законами, що часто виявляються тільки відображенням волі якоїсь окремої верстви чи парламентської більшості. Авторитету влади й сили законів додають, зокрема, визнання політиками й державними діячами того, що юридичний закон не всесильний, що право не є тільки продуктом урядової волі, а дієвість і авторитетність закону залежить від того, як у ньому виражені норми й цінності, закладені у реально існуючому праві” [2, с. 111].

2. Важливою проблемою є забезпечення зворотного зв'язку влади й суспільства, створення натомість гучних політичних обіцянок та їх систематичного невиконання стійкої рівноваги відправлених і прийнятих сигналів між політичною системою і соціальним середовищем. З огляду на це, необхідна своєчасна реалізація конструктивних політичних рішень, забезпечення якої “здебільшого визначається ефективністю технологій легітимації” [3, с. 267].

3. Необхідне створення ефективних стосунків з найбільш активними у політичному відношенні соціальними групами, визначення й культивування соціального суб'єкта модернізації, яким в Україні може виступати інтелігенція. Відповідно, є потреба в підвищенні з боку влади ступеня довіри до цієї категорії населення, всебічне сприяння формуванню інтелектуальної еліти суспільства. Такий підхід може послугувати основою громадянської концепції легітимності, за якої особистість “не розчиняється в колективі і не протистоїть йому, а вступає в нового типу відносини, орієнтовані на творення, громадянське партнерство і нову духовність” [4, с. 74].

4. Важливим завданням влади є залучення в умовах поступового вдосконалення реформ до числа їхніх суб'єктів і прихильників якомога більшої кількості консервативних елементів, здатних протистояти тиску екстремістських сил та форсуванню модернізації суспільства за будь-яку ціну. Влада має турбуватися про збереження і розвиток високого статусу найбільш впливових традиційних інститутів і груп, навіть у випадку втрати ними влади.

5. Не слід забувати того, що реалізація представниками влади своєї політичної волі можлива лише за умови подолання непрофесіоналізму і корумпованості бюрократії. Подолання негативних явищ у діяльності бюрократії означає перехід від адміністрування до демократичного управління суспільством [5, с. 86-90]. Треба нарешті перестати піддаватися ейфорії тріумфального сприйняття владою власного

панування після перемоги на виборах. Натомість слід утвердити розуміння недовговічності мандату довіри та здатності більшості населення поступово набувати в перехідних умовах навички бути джерелом політичної влади.

#### **ЛІТЕРАТУРА:**

1. *Горбатенко В. П.* Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть : монографія / В. П. Горбатенко. – К. : Видавничий центр “Академія”, 1999. – 240 с.
2. *Рябов С. Г.* Державна влада: проблеми авторитету й легітимності : монографія. – К. : НІСД, 1996. – 160 с.
3. *Висоцький О. Ю.* Технології легітимації політичної влади: теорія та практика : монографія / О. Ю. Висоцький. – Дніпропетровськ : Пороги, 2010. – 318 с.
4. *Дибиров А.-Н.З.* Теория политической легитимности : курс лекций. – М. : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2007. – 272 с.
5. *Рознавалон П'єр.* Демократична легітимність, Безсторонність, рефлексивність, наближеність / пер. з фр. Євгена Марічева. – К. : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2009. – 287 с.

*Зайченко Л. М.  
Національний педагогічний університет  
імені М. П. Драгоманова (м. Київ)*

## **РОЗВИТОК ПОЛІТИКО-ТЕХНОКРАТИЧНИХ ІДЕЙ У ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ**

Розвиток техніки та технології мають значний вплив на формування образу сучасного світу взагалі та політичної парадигми, зокрема. Саме тому актуальності набувають проблеми соціального використання загальнонаукових і вузькопрофесійних знань в політичному і профільному управлінні комплексними справами суспільства, які найбільш повно висвітлюються технократичними концепціями.

За мету даного виступу ставиться виявлення характерних особливостей технократичної концепції в залежності від перебігу всесвітньої історико-політичної ситуації 1 половини ХХ століття та через аналіз конкретних постулатів окремих дослідників.

В сучасній науковій літературі поняття “технократія” розглядається, як правило, в потрібному значенні, – теоретичної концепції влади, що має своїм підґрунтям суто науково-технічне знання; моделі державно-політичного устрою суспільства; соціального прошарку носіїв науково-технічного знання, які виконують управлінські, адміністративні та розпорядчі функції в політико-правових формаціях [3, с. 106].

Як бачимо, центральною у зазначених підходах є ідея про можливість ефективного функціонування соціально-політичної організації, що заснована на науковому знанні і управляється носіями такого знання. Ця ідея не нова, вона має досить давню традицію в філософсько-політичній літературі. Так, певні сутнісні